

Kantaat julgele naisloojale

Katri Aaslav-Tepandi teatrilooline romanss – nihkuvast vaatepunktist

Lavastus

«Teatriromanss»

Lavastaja: Katri Aaslav-Tepandi
Kunstnik: Krista Tool
Osades: Katariina Lauk,
Tõnu Tepandi, Tanel Jonas,
Katrin Saukas jt

3. ja 4. märtsil ning aprillis Estonia

Kammersaal

ANNELI SARO
teatriteadlane

Autorite (Katri Aaslav-Tepandi ja Vaino Vahing) intentsioonist lähtudes peaks «Teatriromanss» olema eelkõige Erna Villmeri, Juhan Luiga ja Ants Lauteri suhetele keskenduv teatriromaan (romansile omast romantikat on siin vähevõitu).

Kuid lavastuses tõusevad esiplaanile kuus kaunist, tarka ja tugevat kunstnikku: näitleja Erna Villmer (Katariina Lauk), teatriuurija Karin Kask (Marika Vaarik) ja kirjanik Aino Kallas (Katrin Saukas).

Nende läbimõeldud ja jõuliste rollide taustal mõjuvad meestegelased pigem statistidena, fooni loojatena, kuid ma ei ole kindel, et lavastaja ja trupp endale just sellise eesmärgi seadsid. Otsides «Teatriromansist» tervikuks siduvat

kontseptsiooni, tulekski peatuda just naisloojate teemal.

Kõige salapärasemaks jäi lavastuses Erna Villmer, kuigi just temale, Eesti esimesele professionaalsele näitlejale, on see teos pühendatud. Villmer, kes esimeses vaatuses neurootiliselt või teatraalselt käsi ringutab, mõjub tumedasse kottkleiti pistetud abielunaisena suletud laekana, kel puudub teistele mõistetav keel või võti.

Laugu minimalistlikust, kuid täpselt loetavast kehakeelest aimus seda traagikat, mille jaoks talle sõnu eriti polnud antud. Kirjutavad naised olid ses mõttes temast õnnelikumad. Juhan Luiga (Tõnu Tepandi) autistlik käitumine esimeses osas ning hilisem füüsilise eemalolek vaid rõhutasid näitlejanna suurt üksindust.

Sellised naised...

Ka Ants Lauteri (Tanel Jonas) tormlemises polnud märke partneri nägemisest ei elus ega laval. Villmeri puhul on teatriloo alati rõhutatud tema õrnust ja haprust ning seda laval edasi ka anti. Kuid kas sellest pole üheks romansiks siiski liiga vähe?

Ka Saukasele suursuguse Aino Kallasena pole eriti palju mänguruumi antud, kuid suurde plaani on tõstetud tema hingestatud kõne Koidulast, mis eksponeerib nende kahe naise välist sarnasust ja vaimusugulust.

Marika Vaariku lopsakalt visandatud Karin Kask mõjus esimeses vaatuses teatriuurija paroodiana, vähemalt nii mõjusid tema pidevaskeldamine näitlejate personaalses ruumis ning valestiajastatud küsimised Villmeri sügavamate loominguimpulsside järele.

Etenduse jooksul muutub ta aga ruumilisemaks ning omandab kirjutaja ja pereema rollide vahel pendeldades traagilisigi jooni, mis kulmineeruvad tõdemusega: «Aga monograafiat Erna Villmerist ma kirjutada ei jõudnudki, õigemini, ei osanud.» Siit tekib aga otseparalleel Katri Aaslav-Tepandi endaga, kes on juba aastaid tegelema Villmeri monograafia kirjutamisega ja saab selle päris kindlasti ka valmis.

Nagu tihti Aaslav-Tepandi lavastustes, mõjusid meestegelased ühekülsete jumikatena ning naised kerget traagikat ja salapära siduvat jõuliste kangellannadena.

«Teatriromanss» tuletas meelde, kui tihti naised üldse eksponeerivad oma kõhklusi ja loomepiinu ning kuidas mehed neist enamasti vaikides püüavad üle saada. Luiga ja Lauter olidki laval nagu kõhklematud loomemasinad, vaid Vello Jõe-
Jan

soni naise Karl Menning ilmutas mingil määral naiselikkust.

Soomes on õige pea ilmunas naislavastajate intervjuuraamat. Kõik küsitletud on omal alal edukad, kuid siiski mitte nii edukad kui samavannused mehed.

Üheks peamiseks põhjuseks on see, et need naislavastajad pole tegelema rahvusliku draamaklassika kui sümbolise kapitali kogumise vahendiga, sest see pole neid lihtsalt huvitanud.

Rohkem kontseptsit

Vaadates Katri Aaslav-Tepandi viimase kümne aasta lavastusi, olen imetlenud tema julgust töötada selliste teemade ja tekstidega, mis tunduvad olevat ebapopulaarsed, moest läinud või väga kitsast publikurühma huvitavad. (Ta on olnud veel mitmes muuski mõttes eesti teatripildi marginaalias, näiteks elab, õpetab ja lavastab periooditi Viljandis.)

«Teatriromanss» tuletas meelde, kui tihti naised üldse eksponeerivad oma kõhklusi ja loomepiinu.

Olgu näitena mainitud Vanemuises esietendunud kahe vananimise dialoogil põhinev «Vladimiri väljak».

Nende aastate jooksul on olnud nii õnnestumisi kui ebaõnnestumisi, kuid oma teatrimaitsest sõltuvalt olen ikka igatsenud Aaslav-Tepandi lavastustesse rohkem kontseptuaalset selgust (kindlamat kätt ebaolulisest loobumisel) ja kreatiivset hullust.

Peaaegu silmas näiteks üht ta suuremat õnnestumist, 1999. aastal Rakvere Teatris lavastatud «Kurva kohviku ballaadi», kus peaosas mängis Marika Vaarik.

Kuna lavastaja ametit peetakse eelkõige küpsete inimete alaks, siis loodan, et Aaslav-Tepandi kunagise noorusliku uljuse asemele hakkab kasvama enesekindla looja mängurõõm.

Mineviku suured vaimsed naised: näitleja Erna Villmer (Katariina Lauk, istub) ja kirjanik Aino Kallas (Katrin Saukas), Estonia

Ants Lauter (Tanel Jonas)